

ارتباط روایت دفع شدن بلاها از قم با شیوع کرونا در قم

کلیدواژه: **بیماری، کرونا، امام صادق، فتنه، شهر قم.**

پرسش: از امام صادق (علیه‌السلام) روایت شده است: «هنگامی که فتنه همه شهرها را فراگیرد به شهر قم و اطراف آن پناه برید که **بلا** از آنجا دفع شده است». نیز حدیثی از **امام رضا (علیه‌السلام)** به همین مضمون روایت شده است. مفاد این روایت و روایات بسیاری که در فضیلت قم وارد شده و هرگونه بلایی را از قم منتفی می‌داند، چگونه با بیماری فراگیر کرونا در قم و از قم به دیگر شهرها سازگار است؟!

پاسخ اجمالی: این روایت با دو سند از امام صادق و امام رضا (علیهما‌السلام) روایت شده است که از حیت سند و دلالت ضعیف هستند و از **حدیث درآیه الحدیث** نیز باید بیشتر با حوادث سال‌های میانه انقراض دولت **امویان** و ظهور دولت **عباسیان** انطباق داد.

فهرست مندرجات

۱- بررسی روایات

۱.۱- بررسی سندی

۱.۲- بررسی دلالتی

۱.۳- بررسی درایی

۲- یانویس

۳- منبع

بررسی روایات

این روایت را مرحوم **مجلسی** در کتاب **بحار الانوار** با دو سند ذکر کرده است. سند اول به امام صادق و سند دوم به امام رضا (علیهما‌السلام) می‌رسد:

(الف) «وَعَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ الْمُقْصَلِيِّ بْنِ صَالِحٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِذَا عَمَّتِ الْبُلْدَانَ الْفِتْنُ فَعَلَيْكُمْ بِقَمٍّ وَ حَوَالِيهَا وَ تَوَاجِيحِهَا فَإِنَّ الْبَلَاءَ مَدْفُوعٌ عَنْهَا».

[۱] **مجلسی، مجدباقر، بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۴.**

(ب) «وَرَوَى مَرْفُوعًا إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ الْكُلَيْبِيِّ بِإِسْنَادِهِ إِلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَا ع قَالَ: إِذَا عَمَّتِ الْبُلْدَانَ الْوَتَنُ فَعَلَيْكُمْ بِقَمٍّ وَ حَوَالِيهَا وَ تَوَاجِيحِهَا فَإِنَّ الْبَلَاءَ مَرْفُوعٌ عَنْهَا».

[۲] **مجلسی، مجدباقر، بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۷.**

← بررسی سندی

برای پاسخ به پرسش بالا، بررسی سندی و دلالتی این دو روایت لازم است.

در خصوص سند این دو روایت باید گفت در روایت **ابی جمیله** از شخص مجهولی با عنوان «رجل» گزارش شده است. لفظ «رجل» که بر فرد ناشناسی دلالت دارد، **مرسله** بودن سند را موجب گشته و روایت را از اعتبار ساقط می‌کند. مضاف بر اینکه خود ابی‌جمیله مفضل بن صالح، از نظر بسیاری از رجالیان (**علامه حلی** در **خلاصه الرجال**)، ضعیف و غیرنقده معرفی شده است. روایت دوم هم از اساس، ارزش سندی ندارد؛ زیرا **مرفوعه** است و روایت مرفوعه به خودی خود، معتبر نیست.

← بررسی دلالتی

اما از نظر دلالت نیز، در این روایات، از لفظ «**فتنه**» استفاده شده که اعم از امراض و بلاهای جسمی است و با توجه به مرکزیت فرهنگ شیعی و علم دینی در قم، می‌توان گفت که منظور از این احادیث، فتنه‌های مذهبی، فکری و عقیدتی است که در **آخر زمان** دامن شهرها و کشورها را می‌گیرد و در آن شرایط لازم است مردم برای رفع آن به دانشمندان و مراکز فرهنگی و دینی قم پناه برند! در تایید این تفسیر از روایات، به حدیثی از امام صادق (علیه‌السلام) اشاره می‌شود:

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود: «به زودی **کوفه** از وجود مؤمنان خالی و علم در آنجا پنهان می‌شود؛ همچون پنهان شدن مار در سوراخش؛ پس از آن علم در شهری ظاهر می‌شود که به آن «قم» می‌گویند؛ آن شهر معدن علم و فضل می‌شود تا جایی که در روی زمین، مستضعفی در دین باقی نماند، حتی زن‌ها در حجله‌ها! و این در هنگام ظهور قائم ما خواهد بود؛ پس خدا قم و اهل آن را قائم مقام حجت

قرار می‌دهد و اگر آن نباشد، زمین اهل خود را در کامش فرو می‌برد و در روی زمین حجتی باقی نمی‌ماند و علم از قم به سایر شهرها در مشرق و مغرب روان می‌شود؛ پس حجت خدا بر مردم تمام می‌شود تا جایی که کسی در روی زمین نماند که دین و دانش به او نرسیده باشد. از آن پس **فایم (علیه السلام)** ظهور می‌کند و موجب **نقمت** و خشم الهی بر بندگان (عصیان‌گر) می‌شود؛ زیرا خدا از بندگان پس از آنکه حجت را انکار کردند، انتقام می‌گیرد!»

[۲] مجلسی، *مجددین، بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۳.*

← بررسی درایی

در فهم روایات باید به «**درایة الحدیث**» توجه کرد که برخی از روایات اسلامی تاریخ‌مند بوده و شرایط زمانی و مکانی خاصی صادر شده است. مثلاً برخی از روایاتی که در فضیلت قم مطرح شده را باید در بستر حوادث سال‌های میانه انقراض دولت **امویان** و ظهور دولت **عباسیان** فهم کرد. در اواخر دوران **بنی‌امیه** قیامی به رهبری «**ابن اشعث**» در **عراق** رخ داد که یکی از قبایل عرب ساکن کوفه، به نام **بنی‌اشعر** (شاعره) هم شرکت داشتند. این قیام شکست خورد و بازماندگان آن‌ها در اقصی نقاط مملکت پهناور اسلامی متواری شدند. انقلابیون اشعری به ایران متواری و در «قم» کنونی ساکن شدند. آن‌ها با کمک مردم محلی، در آن منطقه برج و بارویی ساختند و آن را قم نامیدند که تا اندازه زیادی از حکومت مرکزی استقلال داشت. اشعریان از محبان اهل بیت بودند و از این رو «قم» از آن زمان مأمونی برای انقلابیون مختلف شیعی، اعم از **کیسانی** و **عباسی** و **امامی** شد. با انقلاب عباسیان بر ضد امویان، اشعریان قم هم در آن شرکت کردند و پس از روی کار آمدن عباسیان، به پاداش این همکاری، حکومت قم را به دست گرفتند که استقلالی بیش از پیش داشت. بعدها اشعریان به تدریج به جناح امامی شیعیان نزدیک شدند. به هر حال این روایات بر فرض صحت سند، به چنین ماجراهایی اشاره دارد. نتیجه این که این روایت و روایات مشابه از نظر سند ضعیف است و از لحاظ دلالت، بر امراض و بلاهای جسمی دلالت ندارند؛ بلکه به فتنه‌های عقیدتی و فکری و امنیتی مربوط است!

پانویس

۱. ↑ مجلسی، *مجددین، بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۴.*

۲. ↑ مجلسی، *مجددین، بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۷.*

۳. ↑ مجلسی، *مجددین، بحار الانوار، ج ۵۷، ص ۲۱۳.*

منبع

[سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «نارتباط روایت دفع شدن بلاها از قم با شیوع کرونا در قم» تاریخ بازبینی ۱۳/۲/۱۳۹۹.](#)

رده‌های این صفحه : [شیعتهای دینی](#) | [شیعتهای کرونایی](#) | [مباحث تاریخی](#) | [مباحث حدیثی](#).